

**COMPETENTIEGERICHT
ONDERWIJS
VERNIEUWING
OF VERNIELING?**

**UITKOMSTEN
VAN HET
MELDPUNT
COMPETENTIELEREN
MBO**

Jasper van Dijk, SP-Tweede Kamerlid
Erik Flentge april 2009

INHOUD

	SAMENVATTING	5
1.	INLEIDING	7
2.	UITKOMSTEN	9
3.	CONCLUSIES	11
4.	AANBEVELINGEN	13
5.	REACTIES	15
6.	BIJLAGEN.....	23

SAMENVATTING

Driekwart van de MBO-docenten wil geen verplichte invoering van het competentiegericht onderwijs (CGO) in 2010. Dat is de hoofdconclusie van het Meldpunt Competentieleren MBO van de SP. Hieruit volgt de belangrijkste aanbeveling, dat docenten per school of afdeling dienen te beslissen hoe verder te gaan met het MBO.

Van 20 maart tot 10 april ontving de SP 320 reacties op het Meldpunt. Daarin werd gevraagd wat leraren vinden van de invoering van het competentieleren en hoe zij ermee verder willen gaan. 48% van de respondenten wil stoppen met de invoering van het competentieleren. Nog eens 28% vindt dat het personeel per school of afdeling moet beslissen over de invoering. Deze twee groepen samen (76%) willen geen landelijke invoering van het competentieleren in 2010.

16% wil wel doorgaan met de invoering en 8% zei 'anders, namelijk', zoals doorgaan onder strikte voorwaarden tot een radicale afwijzing van het competentieleren.

In de toelichting op de open vragen hekelen leraren vooral het gebrek aan inspraak, het tekort aan vak-kennis en de chaos die is ontstaan op school. Competentieleren wordt gezien als een speeltje van managers, die het gebruiken om te bezuinigen. De leerlingen zijn het slachtoffer. Veel commentaren zijn hard: een ramp, een collectieve blackout, een orgie van willekeur, wazige criteria. Ook leerlingen hebben gereageerd. Eén leerling schrijft dat hij geen idee heeft waarvoor hij een diploma krijgt: *Tot nog toe heb ik niks geleerd. Omdat er totaal geen structuur en begeleiding is, zwemmen we allemaal maar wat rond. Laat me alsjeblieft gewoon weer leren en een toets maken.*

De resultaten uit het Meldpunt bevestigen conclusies van eerdere onderzoeken, waaruit blijkt dat 70% van de leraren ontevreden is over de wijze waarop het competentieleren wordt ingevoerd. Toch wil staatssecretaris Van Bijsterveldt het concept nog dit jaar wettelijk invoeren. Volgens de SP is verplichte invoering volstrekt onverantwoord. Vorig jaar stonden alle partijen in de Kamer achter de conclusies van de Commissie Dijsselbloem. Zonder draagvlak en inspraak zouden er geen ingrijpende veranderingen in het onderwijs plaatsvinden. Leraren kunnen niet opnieuw buitenspel worden gezet.

De SP wil dat in nauw overleg met leraren wordt besloten hoe het MBO-onderwijs wordt ingevuld. Als de meerderheid van een afdeling of opleiding niet verder wil met het competentieleren, gaat de invoering niet door. Indien docenten dat willen, kan het eindtermgerichte onderwijs gehanteerd en aangepast worden. Zowel opleidingen met eindtermen als met competentieleren dienen zoveel mogelijk vergelijkbare examens af te nemen. Er komt meer aandacht voor vakkenkennis en structuur. Voor de leerlingen op niveau 1 en 2 dient intensief onderwijs in kleine groepen gerealiseerd te worden. De inspectie houdt intensief toezicht op het niveau en docenten kunnen te allen tijde met klachten terecht.

1. INLEIDING

De belangrijkste conclusie van de Commissie Dijsselbloem is dat onderwijsvernieuwingen niet meer zonder draagvlak en onderbouwing aan de scholen worden opgelegd. Zowel de regering als de Tweede Kamer waren het daarover roerend eens. Het ligt dus voor de hand dat deze les ook werd toegepast op het Competentiegericht Onderwijs in het MBO. Niets is minder waar. Ondanks alle kritiek, wil de regering het competentieleren volgend jaar verplicht invoeren op alle MBO-scholen.

Het competentieleren komt neer op het aanleren van een mix van kennis, vaardigheden en houding. Tot zover niets nieuws. Wel nieuw is de grote nadruk op zelfstandig leren: het onderwijs wordt veel meer dan voorheen 'vraaggestuurd', de leerling stelt zijn eigen onderwijsprogramma samen. De competenties worden omschreven in zogenaamde kwalificatiedossiers, ter vervanging van de eindtermen. De Commissie Dijsselbloem zag overeenkomsten tussen het Nieuwe Leren en het competentieleren.

De invoering van het competentieleren begon in 2004 met experimenten op enkele MBO-scholen. De 'oude' eindtermen zouden niet meer voldoen in het beroepsonderwijs. Vanuit de scholen en het bedrijfsleven ontstond de behoefte aan onderwijs dat meer aansloot op de huidige tijd. Inmiddels volgt bijna 60 % van de leerlingen Competentiegericht onderwijs (CGO).

De Tweede Kamer besloot vorig jaar het CGO te onderzoeken. De vraag was of deze grote vernieuwing wel aan de eisen van de Commissie Dijsselbloem voldoet, vooral als het gaat om draagvlak en onderbouwing. In februari 2009 werden de conclusies gepresenteerd. De invoering verliep 'onder de maat' en leraren en leerlingen waren 'een beetje vergeten.' Zeventig procent van de docenten is ontevreden over de invoering, tweederde ziet een verlies aan vakkennis optreden. De onvermijdelijke conclusie is dat het competentieleren op veel MBO-scholen niet werkt.

Ondanks deze harde conclusies, wil de regering van geen wijken weten. Daarom besloten wij op 20 maart het Meldpunt Competentieleren MBO te openen. Op 10 april is het Meldpunt gesloten en hebben wij 320 reacties ontvangen van voorstanders en tegenstanders van het competentieleren. De reacties – veelal van MBO-docenten – zijn buitengewoon leerzaam en onthullend.

In feite zijn de reacties een noodkreet van docenten die keihard werken om goed onderwijs te geven, maar daarin worden belemmerd door bestuurders en politici. Het competentieleren veroorzaakt grote problemen en daarom zou het goed zijn als staatssecretaris Van Bijsterveldt dit rapport niet alleen leest, maar ook gebruikt als voortschrijdend inzicht. Want een rijdende trein die op een muur afrijdt, moet beslist gestopt worden.

2. UITKOMSTEN

De SP ontving tussen 20 maart en 10 april 320 reacties op het Meldpunt Competentieleren MBO. Reacties kwamen binnen via internet (www.sp.nl/MBO) of via de Actiekaart die naar alle MBO-scholen is toege-stuurd. Het Meldpunt bevat drie vragen: wat is uw functie, hoe wilt u verder gaan met het MBO en wat vindt u van de invoering van het competentiegericht onderwijs? De toelichtingen bij de laatste twee vragen staan samengevat in het hoofdstuk Reacties.

Resultaten

Totaal aantal reacties: 320

Waarvan:

80% leraren

20% overig onderwijspersoneel, ouders, leerlingen, managers

Antwoord op vraag: hoe wilt u verder gaan met het MBO ?

- 16% zegt: ga door met de invoering van het competentiegericht onderwijs (CGO)
- 48% zegt: stop de invoering van het competentiegericht onderwijs
- 28% zegt: laat docenten hierover per school/ afdeling beslissen
- 8% zegt: anders, variërend van doorgaan onder strikte voorwaarden tot radicaal tegen

Het merendeel van de respondenten geeft een toelichting op de vragen: 'Hoe wilt u verder gaan met het MBO?' en: 'Wat vindt u van de invoering van het competentiegericht onderwijs?' (zie hoofdstuk Reacties).

TOELICHTING

Circa één op de zes respondenten (16%) wil doorgaan met de invoering van het CGO. Bijna de helft van de respondenten (48%) wil stoppen met de invoering van het CGO. Ruim een kwart (28%) wil dat docenten hierover per school of afdeling beslissen. Tel je de laatste twee groepen bij elkaar op, dan wil ruim driekwart (76%) van de respondenten niet doorgaan met de landelijke invoering van het competentieleren in 2010. Nog eens 8 procent heeft 'anders namelijk' ingevuld. Wanneer deze groep wordt opgeteld bij de driekwart tegen landelijke invoering, dan is 84% niet voor het huidige beleid om competentieleren in 2010 landelijk in te voeren.

OPEN VRAGEN

Bij de vraag: 'wat vindt u van de invoering van het CGO?', valt het volgende op. Leraren hekelen vooral het gebrek aan inspraak, het tekort aan vakkennis en het gebrek aan structuur op school. Competentieleren wordt vaak gezien als een speeltje van managers, die het gebruiken om te bezuinigen. Volgens veel leraren zijn de leerlingen slachtoffer van het competentieleren. Veel commentaren zijn hard: een ramp, een collectieve blackout, een orgie van willekeur, wazige criteria of structuurloos.

Ook leerlingen hebben gereageerd. Eén leerling schrijft dat hij geen idee heeft waarvoor hij een diploma krijgt: *Tot nog toe heb ik niks geleerd. Omdat er totaal geen structuur en begeleiding is, zwemmen we allemaal maar wat rond. Laat me alsjeblieft gewoon weer leren en een toets maken.* Ook ouders, managers en onderwijsondersteunend personeel reageerden op het Meldpunt. Zij onderschrijven veelal de kritiek op het competentieleren.

Ongeveer één op de zes leraren (16%) wil doorgaan met het competentiegericht onderwijs. Zij benadrukken dat het onderwijs is verbeterd. Naar hun mening combineert het competentieleren op een succesvolle manier kennis, vaardigheden en houding. Een aantal respondenten is van mening dat de vernieuwing hard nodig is. Maar ook onder de voorstanders wordt gewaarschuwd voor het management dat het competentieleren gebruikt of misbruikt om te bezuinigen.

Er is al eerder geconstateerd dat het competentieleren leidt tot een tekort aan vakkennis. Ook de Inspectie schrijft over het gebrek aan diepgang en kennisoverdracht (april 2009). Hetzelfde geldt voor eerdere onderzoeken van de Algemene Onderwijsbond en de Jongerenorganisatie Beroepsonderwijs.

KORTOM

Momenteel biedt een meerderheid van de scholen competentiegericht onderwijs aan. Opleidingen die dat niet doen, maken gebruik van het eindtermgerichte onderwijs. De invoering van het CGO verliep vanaf 2004 geleidelijk en sluipenderwijs. Onder het mom van experimenten is de onderwijsvernieuwing op veel MBO-scholen geïntroduceerd. Zonder enig formeel besluit zijn de scholen daarmee overgestapt op de competentiegerichte kwalificatiedossiers. De regering wil deze kwalificatiedossiers nog dit jaar wettelijk vastleggen en in augustus 2010 overgaan tot verplichte invoering op alle scholen. Uit de reacties op het Meldpunt blijkt echter dat de invoering op veel scholen onder de maat verloopt.

Niet overal verloopt de invoering van competentieleren dramatisch. Op iedere school zijn weer andere leerlingen, vakken en opleidingen. Sommige scholen kiezen bewust voor intensief en vakgericht onderwijs. Maar niet alle scholen hebben een kleinschalige praktijkgerichte opleiding met gemotiveerde leerlingen. En niet elke regio kent voldoende goede stagebedrijven.

Feit is dat het competentieleren op veel scholen is ingevoerd zonder volwaardige inspraak van docenten. De macht van schoolbesturen is groot en bepaalt veelal hoe het competentieleren wordt vormgegeven. Die invulling leidt vaak tot verschraving van het onderwijs en de begeleiding. De Haagse discussie over de scheiding tussen het 'hoe' en het 'wat' is dan ook niet erg zinvol. Die scheiding houdt in dat de politiek bepaalt 'wat' er geleerd wordt, en de scholen bepalen 'hoe' er geleerd wordt. In de praktijk gaat het anders. Leraren zeggen maar al te vaak dat zij worden overgeleverd aan de grillen van het management. De invloed van bestuurders reikt tot diep in het klaslokaal. Zo lang de macht van bestuurders groot blijft, kan het competentieleren eenvoudig worden misbruikt om te bezuinigen op onderwijs. De Medezeggenschapsraad is hierbij te vaak een tandenloze tijger.

BEZWAREN SP

De vier belangrijkste bezwaren tegen het competentiegerichte onderwijs zijn:

1. Te veel nadruk op zelfstandig en vraaggestuurd leren
2. Te weinig aandacht voor vakkennis
3. De macht van schoolbestuur en management bij de invoering van het competentiegerichte onderwijs is te groot
4. De bureaucratie rond de competenties en de kwalificatiestructuur

3. CONCLUSIES

1. VAKKENNIS VERDWIJNT

Docenten geven aan dat er onvoldoende ruimte is voor vakinhoud en theorie. Als leerlingen niet beschikken over voldoende vakkennis, leidt dat tot problemen bij de latere beroepsuitoefening. 'Portfolio's' van leerlingen worden teveel gevuld met zaken als 'Persoonlijke Ontwikkelingsplannen (POP's)'. Het lesproces verwordt tot het afvinken van onbeduidende zaken, terwijl het zicht op de samenhang verdwijnt. Het vak leraar wordt daarmee gereduceerd tot een administratieve en controlerende taak. De competenties zijn te vaag en algemeen. Het onderwijs is teveel vraaggestuurd en projectmatig. Leraren willen weer lesgeven, leerlingen willen weer (klassikaal) les krijgen (vgl. Inspectie, april 2009).

2. COMPETENTIELEREN ONGESCHIKT VOOR MBO

Teveel leerlingen raken de weg kwijt in dit vraaggestuurde onderwijs. Zeker voor leerlingen die net het VMBO verlaten, is de overgang naar het competentieleren erg groot. Zij hebben meer structuur nodig. Dat geldt zeker ook voor de leerlingen van de niveaus 1 en 2.

3. COMPETENTIES NIET GOED TE BEOORDELEN

Docenten moeten zelf uitvinden hoe, wanneer en op basis waarvan competenties worden beoordeeld. De opleidingdossiers zijn zeer algemeen en multi-interpretabel. Deel C van de kwalificatiedossiers is erg gedetailleerd. Het resultaat is veel bureaucratie. Elke school vult de beoordeling op een eigen manier in. Er ontstaan daarbij (onacceptabel) grote verschillen. De vrees van docenten is dat MBO-diploma's hun waarde verliezen.

4. BEHOEFTE AAN LANDELIJKE EXAMINERING

Veel leraren geven aan dat zij een landelijk examen willen voor het kennisdeel van de opleiding. Ieder MBO-diploma zou de garantie moeten bieden dat de houder over voldoende vakkennis en vaardigheden beschikt.

5. TEVEEL MACHT VAN HET MANAGEMENT

Het schoolbestuur misbruikt het competentieleren om te bezuinigen op onderwijs. Zo worden vaak tientallen leerlingen zonder begeleiding in computerlokalen geplaatst. Leraren worden buitenspel gezet.

6. HOGE WERKDRUK

Leraren op het MBO moeten zelf het wiel uitvinden bij de invoering van het competentieleren, terwijl het dagelijkse onderwijs doorgaat. Adviesbureaus verdienen intussen goed met duurbetaalde en 'nutteloze' cursussen over competentieleren.

7. SLECHTE RANDVOORWAARDEN

De randvoorwaarden voldoen niet. Er is sprake van volle klassen, onderbezetting, hoge werkdruk en problemen met zorgleerlingen in de lagere niveaus. Ook gebouwen, lokalen en andere faciliteiten schieten tekort. Daarbij wordt vaak aangegeven dat leerstof niet (voldoende) aanwezig is, dus moet veel stof door leraren in eigen tijd worden ontwikkeld.

8. TE GROOTSCHALIG

De grote en soms anonieme onderwijsinstellingen zijn niet geschikt om het onderwijs goed te organiseren. Leerlingen raken in een dergelijke anonieme omgeving snel de weg kwijt.

9. GEBREKKIGE BEROEPSPRAKTIJKVORMING

Een veel gehoorde klacht is dat bedrijven in de beroepsgerichte praktijkvorming een te grote rol krijgen toebedeeld, die ze lang niet altijd kunnen waarmaken. De beroepspraktijkvorming wordt beschouwd als een essentieel onderdeel van de opleiding. Er zijn grote verschillen tussen bedrijven, waar het gaat om kwaliteit en begeleidingstijd tijdens de praktijkvorming. Niet alle bedrijven hebben de tijd en ruimte om aandacht te besteden aan de stagiaires. Niet in iedere regio zijn voldoende stageplaatsen. Door de invoering van het competentieleren is er daarnaast soms weinig lestijd op de school. Het resultaat is dat de leerling weinig onderwijs en begeleiding krijgt.

4. AANBEVELINGEN

1. GEEN VERPLICHTE INVOERING VAN HET COMPETENTIEGERICHT ONDERWIJS (CGO)

Er is onvoldoende draagvlak bij docenten voor een verplichte landelijke invoering van het competentieleren. Het is dus onverantwoord om hiertoe in 2010 over te gaan, zoals de regering wil. Bij leerlingen, ouders en bedrijven is het draagvlak twijfelachtig. Eindtermen kunnen waar nodig worden aangepast en verbeterd in nauwe samenspraak met docenten en professionals uit de beroepspraktijk.

2. DOCENTEN BESLISSEN HOE VERDER TE GAAN

Docenten en ander onderwijspersoneel beslissen per afdeling of opleiding hoe verder te gaan met het MBO.

De invoering van het competentieleren verloopt op veel scholen volstrekt onder de maat. Echter: het landelijk terugdraaien van het competentieleren zou op veel scholen opnieuw een ingrijpende verandering betekenen. Er zijn scholen waar het competentieleren goed verloopt met instemming van betrokkenen. Voorwaarde is wel dat het onderwijspersoneel de mogelijkheid krijgt zich hierover rechtstreeks uit te spreken. Als de meerderheid van een afdeling niet verder wil met competentieleren, gaat het niet door. Opleidingen kunnen dus ook verder met eindtermen, waarbij deze aangepast en verbeterd kunnen worden. Betrokkenen zoals leerlingen, ouders, beroepspraktijkbegeleiders en bedrijfsleven kunnen adviseren over het te nemen besluit.

Deze handelwijze heeft tot gevolg dat er scholen zijn die werken met eindtermen én scholen die werken met competentieleren. Dat is niet nieuw, het gebeurt al sinds de geleidelijke invoering van het competentieleren in 2004. De overheid heeft de verantwoordelijkheid dat beide type opleidingen voldoende kwaliteit waarborgen. Dit wordt bevorderd door duidelijk vast te leggen wat leerlingen moeten kennen aan het eind van de opleiding en daarover ook vergelijkbare examens af te nemen.

3. VOLDOENDE VAKKENNIS EN CENTRALE EXAMENS

In het competentieleren en in het eindtermgerichte onderwijs moet voldoende vakkennis worden aangeboden. Leerlingen krijgen een minimale garantie op kennisoverdracht van een vakdocent. Met betrekking tot het kennisdeel worden er zoveel mogelijk centraal vastgestelde examens afgenomen.

Om voldoende vakkennis te garanderen, worden eindtermen en kwalificatiedossiers waar nodig aangepast. Dat gebeurt in nauwe samenspraak met leraren en professionals uit de beroepspraktijk. Instrumenten als POP's (Persoonlijk Ontwikkelingsplan), portfolio's, reflectieverslagen, assessments en andere zaken, mogen niet dwingend aan leraren worden opgelegd, als deze de kwaliteit van het onderwijs aantoonbaar verlagen.

4. INTENSIEF ONDERWIJS VOOR NIVEAU 1 EN 2

Voor de niveaus 1 en 2 van het MBO wordt onderzoek gedaan naar intensief onderwijs voor overbelaste jongeren, in lijn met de aanbevelingen van Pieter Winsemius en de WRR (het rapport Vertrouwen in de school, januari 2009).

Zoals het rapport van Winsemius aangeeft, hebben deze (overbelaste) jongeren intensieve begeleiding nodig, bij voorkeur in een kleinschalige en vertrouwde omgeving. 'Vraaggestuurde' leerconcepten zoals het competentieleren, moeten daarbij worden gemeden.

5. NAUWGEZET TOEZICHT

De inspectie houdt de komende jaren nauwgezet toezicht. Docenten en andere betrokkenen worden bevraagd over hun ervaringen, in het bijzonder als het gaat om begeleiding en vakkennis. Scholen die slecht onderwijs geven, worden daadkrachtig aangepakt.

Docenten moeten te allen tijde met klachten over het onderwijs terecht kunnen op school en bij de inspectie. Iedere MBO-school moet een goed functionerende klokkenluidersregeling hebben. Docenten mogen niet belemmerd worden om hun klachten te uiten.

6. TERUGDRINGEN MACHT MANAGEMENT

De macht van het management wordt flink teruggedrongen. Het management moet uitdrukkelijk in dienst staan van leerlingen en leraren. Bij grote onderwijsvernieuwingen wordt de beslissing op schoolniveau genomen door leraren en overig onderwijspersoneel.

7. INVESTEREN IN GOEDE RANDVOORWAARDEN

Vakdocenten en ander onderwijspersoneel worden voldoende gefaciliteerd om goed onderwijs te geven. Waar nodig worden extra investeringen gedaan.

Aan de randvoorwaarden (leermiddelen, ondersteuning) wordt nu niet voldaan, wat de werkdruk verhoogt. Goed opgeleide vakleerkrachten moeten de ruimte hebben om les te geven in kleine klassen met voldoende ondersteuning. Er wordt werk gemaakt van goede lokalen in kleinschalige gebouwen.

8. VERNIEUWINGEN IN LIJN MET DE COMMISSIE DIJSSELBLOEM

Vernieuwingen vinden pas plaats als wordt voldaan aan de eisen van de Commissie Dijsselbloem, in het bijzonder wat betreft draagvlak en onderbouwing. Vernieuwingen worden altijd voorafgegaan door experimenten, zodat er voldoende tijd is voor bijstelling. Experimenten zijn iets anders dan een geleidelijke invoering. Tot slot worden vernieuwingen pas ingevoerd na een formeel besluit (bijv. via een stemming), om sluipende invoering te voorkomen.

5. REACTIES

In dit hoofdstuk volgt een bloemlezing van de reacties op de vragen: ‘Hoe wilt u verder gaan met het MBO?’ en: ‘Wat vindt u van de invoering van het competentiegericht onderwijs?’

VERSCHIL THEORIE EN PRAKTIJK

Uit veel reacties blijkt hoe groot de kloof is tussen de regering en ‘procesmanagers’ aan de ene kant en de leraren, ouders en leerlingen aan de andere kant. Theorie en praktijk lopen sterk uiteen. De verhalen uit de praktijk laten weinig ruimte voor twijfel. De verplichte landelijke invoering van het competentieleren leidt op veel scholen tot grote problemen. De implementatie verloopt vaak zeer chaotisch en zonder structuur. De bewoordingen van leraren, leerlingen en ouders zijn schrijnend: *Een collectieve blackout, een ramp, een hele generatie verliest de zin om te leren, het is eigenlijk een vorm van oplichting, waardeloos, de leerling wil duidelijkheid en goede begeleiding, het is een orgie van willekeur, wazige, niet te controleren criteria.*

Een leerling: *Ik krijg straks een diploma, maar ik heb geen idee waarvoor. Tot nog toe heb ik niks, maar dan ook NIKS geleerd. Omdat er totaal geen structuur en begeleiding is zwemmen we allemaal maar wat rond. Laat me aub gewoon weer leren en een toets maken...*

Een leraar: *Ik zit 35 jaar in het beroepsonderwijs en heb nog nooit zo’n slechte kwaliteit af moeten leveren.*

Leraar: *Bedrijven klagen, ouders klagen, leerlingen klagen, docenten klagen. Alleen de managers klagen niet.*

Leraar en onderwijsadviseur: *Ik heb me als inhuurkracht ingezet voor de implementatie van vernieuwingen, maar deze onderwijsvernieuwing trekt een spoor van vernielingen in de wereld van onze toekomstige beroepsbeoefenaren. Het wordt van bovenaf doorgedrukt. Er zitten nuttige dingen in, maar het is totaal doorgesloten.*

HET HOE EN HET WAT

In Den Haag woedt intussen een discussie over het verschil tussen het ‘hoe’ en het ‘wat’. De regering en veel politieke partijen plaatsen daar een denkbeeldig schot tussen. In die visie is de overheid verantwoordelijk voor het ‘wat’ (de eindtermen, de kwalificatiedossiers) en bepalen de scholen het ‘hoe’ (didactiek en pedagogiek, de organisatie). Uit de reacties op het Meldpunt wordt duidelijk dat dit een Haagse discussie is met geringe relevantie voor de dagelijkse praktijk. Leraren maken geen scherp onderscheid tussen het hoe en het wat. Voor hen hangt het één samen met het ander. Men wil maar één ding: goed kwalitatief onderwijs. En juist die kwaliteit holt op veel scholen achteruit.

Het ministerie beweert dat scholen geen blauwdruk krijgen opgelegd over hoé ze les moeten geven. De leraren merken daar weinig van. Bestuur en management bemoeien zich namelijk wel met het onderwijs, tot diep in het klaslokaal. Veel leraren vinden dat hun autonomie en beroepseer worden aangetast. De kritiek op de doorgeschoten macht van bestuurders en managers is hoorbaar bij zowel voorstanders als tegenstanders.

Eén leraar schrijft: *We worden overspoeld door bureaucratie die mijlenver van de dagelijkse praktijk staat. Het gaat te snel en te ondoordacht. De rol van de docent wordt teruggedrongen en er ontstaat een nieuwe laag van beoordelaars, assessoren etc. De uitvoering van CGO nu is zo complex dat er een enorme batterij bureaucratie bezig is met examinering, ondersteuning etc.*

Een andere leraar: *Met voldoende begeleidingstijd kun je ook individuele aandacht aan leerlingen geven. Een goede invulling van al die onderdelen kost tijd, onderwijstijd. Het management gaat echter voor optimale benutting van ruimten en noemt dat een 'betekenisvolle leeromgeving'. De zelfstandigheid van leerlingen wordt bevorderd door veel achter de computer te laten werken, zonder dat er een docent beschikbaar is voor het bespreken van de stof.*

De discussie over de scheiding tussen het 'wat' en het 'hoe' is een schijn discussie. Het zijn vooral managers die bepalen hoe het onderwijs wordt ingericht. Daarbij spelen lang niet altijd onderwijskundige motieven de hoofdrol. De leraar voelt zich buitenspel gezet.

De gevolgen zijn desastreus. De wijze van invoeren van het competentieleren kan op weinig draagvlak rekenen bij de docenten. Bij velen is ook geen geloof in de uitgangspunten van deze vernieuwing: *Gebakken lucht. Het lesproces verwordt tot een stompzinnig afvinken van op zich onbeduidende zaken, terwijl het zicht op de samenhang volledig verdwijnt.*

Genuanceerder: *Het is niet wetenschappelijk bewezen dat competentiegericht onderwijs beter werkt dan andere onderwijssystemen.*

De vele voorbeelden maken de omvang van het probleem duidelijk: *Leerlingen van 16 jaar zijn nog helemaal niet in staat om competentiegericht te werken. Ze hebben een studiekeuze moeten maken, maar weten slechts in grote lijnen waar ze voor kiezen. Dan moeten ze vervolgens leerdoelen formuleren voor een beroep waar ze nog geen specifieke kennis van hebben. Het is vreselijk om te zien hoeveel tijd en energie er verloren gaat aan vergaderingen en overleg, papierwerk, formaliseren en eindeloos geuleuter over loopbaanbegeleiding. Als ik 'ouderwets' weer eens lesgeef, is dat een verademing.*

Een andere leraar: *Het merendeel van de leerlingen in de leeftijdsgroep van het MBO kan de zelfstandigheid die nodig is voor het CGO niet aan. Een slechte zaak, leerlingen van niveau 2 (en ook nog niveau 3 en 4) hebben veel structuur en duidelijkheid nodig. Dit competentiegericht leren komt veel te veel neer op vrijblijvendheid.*

VOORSTANDERS

Er zijn ook voorstanders van het competentieleren. Zij wijzen erop dat de samenleving, de bedrijven en de leerlingen zijn veranderd. De beroepsbeoefenaar moet volgens hen daarin mee. Een leraar: *Het 'oude' leermodel van kennisoverdracht door klassikaal lesgeven, met een docent die vanaf de kansel preekt, past daar niet meer in.*

Een collega-voorzitter schrijft: *Competentiegericht werken heeft niets te maken met de keuze voor een didactisch model, alleen wel voor de manier waarop uiteindelijk het beroep moet worden beheerst. We hebben niets aan mensen die alles weten maar niets kunnen.*

Een medestander: *Ik zie heel goede resultaten bij onze studenten dankzij CGO. Studenten doen zowel inhoudelijke kennis als collegiale kennis op. Hierdoor functioneren ze erg goed in hun beroep.*

Maar ook bij de voorstanders bestaat de zorg of de koers nog wel de juiste is: *Behoud goede aspecten, door ook houding mee te nemen in het aanleren en beoordelen, maar schiet niet door met alleen houding-aspecten.*

Een criticus van het competentieleren geeft haar verklaring voor de verschillen die bestaan tussen scholen: *Voor vooral kleine, zeer praktijkgerichte opleidingen met gemotiveerde leerlingen en een zeer sterke praktijkpartner, werkt het goed. Die voorbeelden worden ook altijd aangehaald. Men gaat dan voorbij aan de grootste groep MBO -ers op een meer algemene opleiding, met weinig specifieke motivatie en een zeer gedifferentieerde beroepspraktijk.*

Een ander: *Niet elk 'vak' leent zich voor CGO en het verschilt ook per leerling. Plus dat niet iedere locatie de mogelijkheid heeft om CGO ingericht te worden.*

VERANDERINGSMOE

Een aantal keer wordt door de voorstanders gewezen op de leraar die verandering tegenhoudt: *De maatschappij is de laatste 25 jaar behoorlijk veranderd, de leerlingen ook. Mijns inziens wordt er veel uit luiheid en vanuit ingeslapen posities stelling genomen tegen welke verandering dan ook. Het is heel gezond om je eigen handelen kritisch te beschouwen en het resultaat daarvan zichtbaar te maken. Wat is het resultaat van het oude leren? Wees geen zuurbekje!*

Een ander: *De gemiddelde docent is veranderingsmoe.*

Een aantal critici van het competentieleren neemt aanstoot aan dergelijke kritiek: *Ik voel mij gekleineerd, gekoeieneerd en geïntimideerd. In leiderschaps cursussen wordt alle kritiek teruggebracht tot 'weerstand' en die is van 'emotionele aard', zodat argumenteren overbodig is.*

HET VAK LERAAR VERDWIJNT

In weerwil van sommige commentaren, valt bij alle respondenten op dat zij pal staan voor hun vak. Dat geldt voor de voor- en tegenstanders. De zorg bij veel respondenten is dat hun vak in de verdrukking raakt of zelfs verdwijnt. Dat is vooral kritiek van de tegenstanders. Een leraar met 30 jaar les-ervaring: *Als ik de verplichte beoordelingsmethoden bekijk dan denk ik: die is voor idioten gemaakt. Niet voor docenten, die al jaren lesgeven en ervaring hebben. Ook nieuwe kreten als 'assessoren' en dergelijke, daar word je niet goed van.*

Een collega: *Theorie valt nu buiten de boot, daar is geen tijd meer voor. Een docent wil graag lesgeven, met alles wat daarbij hoort. Geef ons dan ook die kans, dáár zijn wij voor opgeleid! De initiële doelstelling is prachtig. Maar er is ten onrechte vanuit gegaan dat hiervoor het onderwijs niet in beweging was. De leerlingen van de leeftijd van het MBO willen graag door docenten geregisseerde lessen. Nu wordt het competentieleren gebruikt voor management en directie om vergaande bezuinigingen door te voeren. Het vak docent verwordt tot een administratieve en controlerende taak.*

Een collega: *Voor leerlingen op niveau 1 en 2 is het ongeschikt. Onder het mom van 'zelfstandig worden' zitten hordes leerlingen op elkaar gepropt in een computerlokaal, soms meer dan 60! Zo kan het ziekteverzuim van een collega 'opgelost' worden.*

Eén leraar argumenteert waarom leraren per school moeten beslissen over de invoering van het competentieleren: *Dan kunnen hun ouders tenminste nog kiezen voor degelijk vakinhoudelijk onderwijs van -graag goed opgeleide en deskundige- leraren en zonder oeverloos zelfstandig 'zoek maar lekker zelf uit', werken in groepjes, portfolio's, reflectieverslagen, POP's (Persoonlijk OntwikkelingsPlan), assessments en andere softe en fraudegevoelige onzin.*

De kritiek is niet alleen afkomstig van docenten. De conclusies worden bevestigd door anderen, die de vragenlijst hebben ingevuld. Een ouder: *Het is een ongelooflijke chaos. Leraren weten zelf niet waar ze mee bezig zijn.*

Een managementassistente schrijft: *Wij krijgen veel klachten van leerlingen. Ze zijn ook te jong om CGO te volgen. Zij komen van het VMBO en zijn gewend aan klassikaal les. Ineens moeten zij zelfstandig gaan leren, waar ze vaak niets van begrijpen. Ik vind het geen goede zaak. Leerlingen moeten vaak in groepjes projecten doen. Als er één of twee niet op komen dagen, kunnen ze niet meer verder.*

Een leidinggevende schrijft: *Ondoordacht. Managers willen het 'beste jongetje van de klas zijn', leerlingen worden verwaarloosd.*

LEERLINGEN

De leerlingen die het Meldpunt hebben bezocht, zijn bijna zonder uitzondering negatief over het competentieleren. Een leerling: *Na de doorvoering van de zoveelste vernieuwing is de maat vol. Docenten liggen overhoop met de directie, met als gevolg dat ik nu in mijn afstudeerjaar de helft van de lessen niet krijg.*

Een andere leerling: *We krijgen ook veel inhoudsloze lessen en dit is de reden dat we met regelmaat niet naar school gaan.*

Een andere leerling: *Ik wil meer les waarbij meer uitgelegd wordt. Ik wil niet meer zo veel zelfstandig werken en kijken waar ik uit kom.*

Een andere leerling: *Het goedwerkende rapport is vervangen door een map. Een map waar we knutselwerkjes in moeten stoppen en daar een verslag over schrijven en dat is het. Dat vat ik op als een belediging, dan kan je net zo goed zeggen 'sorry, maar MBO-leerlingen doen er niet toe, ze kunnen er toch niets van'. Ik vind dat de invoering één van de grootste fouten is die gemaakt is in het onderwijs.*

Tenslotte: *Er wordt een mooi model over de school gelegd en de realiteit dient zich aan te passen aan dat model.*

VAKKENNIS

De ondergeschoven positie van vakkennis wordt vaak aangehaald als een groot probleem. Een leraar: *Te veel aandacht voor samenwerking en andere algemene vaardigheden, te weinig aandacht voor beroepscompetenties. Een boekhouder in spé moet wel kunnen boekhouden.*

Een ander: *Kennisoverdracht is helemaal verleden tijd, ook leerlingen geven aan niets op te steken van projectmatig en vraaggestuurd onderwijs.*

Een ander: *Ik schaam me en vind de toestand zo onhoudbaar. Er wordt weinig belang gehecht aan het bijbrengen van kennis. Als de leerling maar een leuke presentatie houdt, een werkstukje downloadt, wat opzoekt op google en de hele dag achter de computer doorbrengt is het goed. De C van competentie is vervangen door de C van computer.*

Een andere criticus verwoordt het als volgt: *Onze stagiaires van de lerarenopleiding zijn competentiegericht opgeleid. Omgaan met de jeugd gaat goed, tot het moment dat de leerling door heeft dat de docent alleen weet wat hij heeft voorbereid. Vraag hem niets wat lijkt op kennis. Verslagen schrijven dat kunnen ze.*

Een ander: *Urenlang is men bezig met het invullen van POP-mappen (persoonlijk ontwikkelingsplan). Deze tijd gaat ten koste van onderwijstijd. Men beseft niet dat datgene wat er overblijft niets meer en niets minder is dan het doen van kunstjes.*

En: *Het vak wordt verwaarloosd voor vaag geneuzel. Het is een belediging voor de goed opgeleide en bekwame (vak)docenten. Duidelijke vakken zijn vervangen door wazige competenties. Examens bestaan niet meer, in plaats daarvan een enorme bureaucratische rompslomp. Weg met POP, PAP, portfolio, 360-graden feedback tot je er draaierig van wordt, reflecteren tot in het absurde.*

Een collega: *Simpele kennis van rekenen en taal wordt niet meer aangeboden, terwijl daar een schreeuwende behoefte aan is. Als ik in mijn klassen lesgeef met de methodes van vroeger, waar wel kennisvermeerdering centraal stond, worden mijn leerlingen enthousiast.*

En: *We kunnen niet meer terug: alle vakdocenten zijn verdwenen. De jonge vanuit het werkveld aangestelde en goedwillende begeleiders zijn goedkoop, hebben veelal geen didactische en/of pedagogische bevoegdheid en geen 'vak'.*

Een andere docent legt uit waarom het competentieleren bij zijn leerlingen niet werkt: *Onze studenten hebben een lage taal en rekenvaardigheid. De taal zit op het niveau van A1, A2. Ze zijn bijna niet in staat de opgaven te lezen, de problemen te inventariseren, laat staan op te lossen. Ze zijn het meest geholpen met goede duidelijke instructie en uitleg.*

Een andere collega valt hem bij: *Hoe kan een leerling zich verder ontwikkelen als hij niet over primaire bouwstenen beschikt waarmee een stevig fundament gemaakt wordt?*

En: *Zeker enkele generaties zullen het MBO verlaten met een hoop competenties in hun rugzakje, maar zonder de kennis die men in het bedrijfsleven nodig zal blijken te hebben (Nederlands, Engels, rekenen etc.).*

BEOORDELEN

Veel kritiek richt zich op de kwalificatiedossiers en de wijze van beoordelen. Zelfs leraren die welwillend staan ten opzichte van de uitgangspunten van het competentieleren, plaatsen grote vraagtekens over de beoordeling van leerlingen: *In het kwalificatiedossier waar ik mee te maken heb, staan veel zaken waar we goed mee uit de voeten kunnen. We hebben ons onderwijs groepsgericht kunnen maken. Een probleem is alleen dat er geen enkele aanwijzing is voor wat je als docent voor normen moet hanteren. Alle verantwoordelijkheid wordt naar de scholen toegeschoven, waar docenten niet alleen nieuw materiaal moeten ontwikkelen, maar ook alle toetsen en examens. Daarvoor moeten ze ook nog alle beoordelingsnormen vaststellen. De richtlijnen zijn minimaal als het gaat om het niveau, hetgeen een grote mate van subjectiviteit tot gevolg heeft.*

Een tegenstander van het competentieleren wijst erop dat in de kwalificatiedossiers weinig nieuws zit: *Het CGO is een variatie op wat we al hadden, want de beroepscompetenties werden altijd al getoetst in de periodes van de stage. Daarnaast blijft wat men leert hetzelfde, met alleen veel meer gecreëerde bureaucratie, waar vooral externe bureaus enorm veel geld mee hebben verdiend dat niet ten goede komt aan het onderwijs. Het is alleen in een ander jasje gegoten.*

Een tegenstander: *In de kwalificatiedossiers van de opleidingen staan voor zowel leerlingen als docenten onmogelijke doelen.*

Een leraar mechatronica: *De eindtermen (niveau 4) zijn veel te vaag, hiermee kun je alle kanten op. Hoe kun je dan kwaliteit voldoende borgen? Daarnaast is er weinig tot geen overleg tussen de ROC 's onderling, hetgeen betekent dat iedereen het wiel aan het uitvinden is.*

Een docent die naast het lesgeven ook advieswerk doet over de invoering van het competentieleren, geeft een duidelijk voorbeeld: *Ik ervaar een enorme onduidelijkheid van hoog tot laag over de concrete invulling van CGO en het ontstaan van een enorme bureaucratie. Voorbeeld: de competentie 'klantvriendelijkheid'. Dit is, net als alle andere competenties, een vage kreet. Docenten komen dus voor de vraag hoe, wanneer en op basis van welke criteria je vastlegt hoe de leerling zijn competentie klantvriendelijkheid ontwikkelt. We hebben als docententeam de zogenaamde prestatie-indicatoren die dan in beeld komen voor één stukje onderwijs (in oude termen een module voor een paar lesweken) bepaald. Resultaat: per leerling 67 prestatie-indicatoren!*

De vrees van veel docenten is dat de diploma's hun waarde verliezen: *Opleidingsdossiers zijn heel algemeen en multi-interpretabel. Daardoor vult elke school dat in zijn regio op een eigen wijze in en ontstaan er onacceptabel grote verschillen. Er worden wel dezelfde MBO-diploma's afgegeven. Voeg dit bij een hoge mate van vrijheid van schoolbesturen en dit leidt waarschijnlijk tot minimale invulling door scholen van hetgeen bedoeld wordt in de dossiers.*

EXAMINERING

De examens maken veel reacties los. Veel leraren vrezen diploma-inflatie. Een kleine bloemlezing: *Wie weet nu wat er met al die competenties bedoeld wordt? Mensen buiten het onderwijs zeer zeker niet! Wat zegt dit over het kennisniveau en de vakkennis van de leerling? Niets. Duidelijke cijferlijsten ontbreken. Straks moet een leerling zelf zijn diploma gaan toelichten!*

Een ander: *Examinering is per sector weer anders. Stem dit af met elkaar. Iedere ROC is zijn eigen wiel aan het uitvinden.*

En: *Graag een landelijk kwalificering, zoals in het VO gebruikelijk.*

Een collega: *Er mag verschil zijn tussen scholen, maar de eindexamens moeten standaard extern afgenomen worden. De einddoelen moeten in concreet zichtbaar gedrag worden geformuleerd: eindtermen heet dat.*

Tenslotte: *Wij zijn bezig om de examinering te ontwikkelen, maar het is een zoektocht in het duister. Na voltooiing is het een Russisch roulette of het ministerie het goedkeurt.*

CGO VOOR IEDEREEN?

Veel leraren denken dat het competentieleren niet geschikt is voor alle MBO-leerlingen. Een voorstander meldt: *Ik denk dat competentiegericht onderwijs toekomst heeft. Ik meen evenwel dat 1e en 2e jaars studenten het competentiegericht onderwijs (nog) niet aankunnen en dat dit mede de enorme uitval in het eerste en tweede jaar verklaart. De oplossing zou kunnen zijn een geleidelijke overgang van een traditioneel systeem (lesgeven, toetsen, praktijkstages e.d.) naar steeds meer eigen verantwoordelijkheid in de vorm van prestaties.*

De tegenstanders zijn explicieter in hun kritiek: *Wij krijgen veel klachten van leerlingen, deze zijn ook te jong om competentieleren te volgen, zij komen van het VMBO en zijn gewend aan klassikaal les. Ineens moeten zij zelfstandig gaan leren, waar ze vaak niets van begrijpen.*

Een andere respondent legt uit waarom competentieleren volgens hem niet werkt: *Leerlingen worden op veel te jonge leeftijd geacht verantwoordelijk te zijn voor hun opleiding. Een opleiding die nieuw is, hoe kun je die in vredesnaam overzien? De leerling wil duidelijkheid, uitleg structuur. CGO is uitgedacht om maar zoveel mogelijk leerlingen een diploma te GEVEN en de kosten voor het College van Bestuur zo laag mogelijk te houden.*

Dat standpunt wordt aangevuld door een andere leraar: *Het CGO werkt niet voor leerlingen op de niveaus 1 t/m 3 omdat het geen structuur biedt. Leerlingen verdrinken in de chaos, er wordt niets meer geleerd aan*

kennis, maar ook niet aan competenties. Op niveau 4 weten leerlingen er beter vorm aan te geven maar daar zie ik dat de betere leerling zich rot verveelt. CGO is niet uitdagend, het doet niet aan verdieping, je leert alleen maar iets te organiseren en te plannen, maar verder slaat de routine al snel toe.

BUREAUCRATIE EN DE MACHT VAN HET MANAGEMENT

Bij voor- en tegenstanders wordt veel kritiek geuit op de macht van het management en de Colleges van Bestuur. De algemene tendens is dat competentieleren door directies wordt gebruikt als bezuinigingsmaatregel. Als voorbeeld wordt vaak genoemd dat steeds meer leraren worden vervangen door instructeurs en onderwijsassistenten. Reden: deze zijn goedkoper dan docenten.

Een leraar: Ik ben zeer teleurgesteld. Ik zou graag het grote graaien bij ons op school (45 locaties!) aan de kaak stellen. De graaiers neem ik het kwalijk dat door de eindeloze onrust en bezuinigingen het geven van goed gefaciliteerd onderwijs tot de onmogelijkheden behoort.

Er worden meer voorbeelden genoemd van slechte beslissingen door het management: Een oplossing van onze directie: een lokaal met 70 techniekleerlingen aan de computer, waarvan telkens 25 apart 'les' krijgen.....

Ook de lumpsum-financiering wordt een aantal keer genoemd (waarbij scholen één budget krijgen voor alle taken): Schaf de lumpsum-financiering onmiddellijk af. Zolang Colleges van Bestuur de macht over het geld hebben, komt het geld meestal niet waar het moet komen.

Anderen verwoorden de kritiek nog harder: Weg met de bureaucratie, de megalomane zichzelf verrijkende raden van bestuur en hun vriendjes in de raden van toezicht. Terug naar kleine en overzichtelijke scholen waar leerlingen nog leerling genoemd mogen worden en niet deelnemers.

En: Hier wordt weer een generatie leerlingen te grabbel gegooid en voor het leven verminkt!

Een ander: De school misbruikt deze vorm om het onderwijs goedkoper te maken. In een legbatterij krijgen de leerlingen steeds meer flutprojecten. Ze moeten het zelf maar uitzoeken en krijgen desnoods 'hulp' van een goedkopere assistent, coach op afstand, tutor etc. De dure leraar verdwijnt en het management steekt het geld in eigen zak. Legale diefstal in een roofridder- en graaicultuur. Het is een schande!

Ook de voorstanders doen een duit in het zakje. Een docent schrijft: Geld is er genoeg in de organisatie, maar het zit op de verkeerde plek: in de overhead. Niet alleen in het management, maar ook in het aantal stafleden. Breng dat geld naar de werkvloer en zorg voor meer onderwijs.

Een andere voorstander: CGO is goed, omdat de verantwoordelijkheid van de leerling voor zijn eigen ontwikkeling toeneemt. CGO wordt misbruikt door het management, maar ook door docenten, om geen sturend onderwijs meer te geven, maar veel te veel aan de deelnemers over te laten, die vaak zelf de gevolgen daarvan niet overzien.

Regelmatig wordt de ontstane bureaucratie gehekeld: We worden overspoeld door bureaucratie die mijlener van de dagelijkse praktijk staat.

Een collega: Het competentiegericht leren zal een uitzichtloze administratieve rompslomp van formulieren worden. Door wie en wanneer (beschikbare tijd?) worden deze formulieren van vaag geformuleerde competenties besproken? Wordt er extra tijd toegevoegd of moet het uit de reguliere onderwijstijd van het desbetreffende vak komen?

Harde klachten worden ook geuit door een aantal medewerkers van kenniscentra. Een medewerker: Ik heb zelf meegewerkt aan het ontwikkelen van de competentiegerichte kwalificatiedossiers. Dit werd vanuit het COLO en procesmanagement met veel druk doorgevoerd bij de kenniscentra. Het format werd door alle onderwijskundigen onder de maat gevonden, maar het moest en zou gebruikt worden. De besluitvorming was ondoorzichtig. Draagvlak in het onderwijsveld was nog helemaal geen bespreekpunt. Het belang was vooral het voortbestaan van de kenniscentra.

WERKDruk

Sommige respondenten schrijven dat de invoering overhaast plaatsvindt. De zorg voor de zorgvuldigheid wordt gedeeld door voor- en tegenstanders. Een voorstander: *Doe het rustig aan. De scholen en docenten zijn continue op zoek naar wat werkt en niet werkt. De leerlingen worden hier over het algemeen niet beter van.*

Een medestander: *Voorwaarde is dat er voldoende tijd is om de omslag te maken (dus dat er ontwikkeltijd ter beschikking is op de werkvloer) en dat CGO niet gebruikt wordt om te bezuinigen.*

De reden voor de ervaren tijdsdruk ligt vaak bij de hoge werkdruk. Het competentieren op school moet worden ontwikkeld en ingevoerd, terwijl het onderwijs gewoon doorgaat. Een voorstander van het competentieren: *De kwalificatiedossiers zijn helder. Echter het is wel veel werk terwijl je tegelijkertijd het onderwijsproces op gang moet houden.*

Een andere voorstander: *Competentiegericht onderwijs is op zichzelf genomen niet slecht. Het grote voordeel ervan is: de zelfwerkzaamheid. Waar ik wel bezwaar tegen heb is de tijd die het de docent kost om competentiegericht onderwijs volwaardig te maken. Het moet mijns inziens veel rationeler worden ingericht. Het is bijna ondoenlijk voor een docent alle competenties op 'hun waarde' te schatten.*

Een tegenstander van het competentieren: *Er vindt een behoorlijke taakverzwaring plaats voor docenten omdat de rol van docent verandert naar begeleider, terwijl daar geen randvoorwaarden voor geschapen worden.*

Een andere tegenstander: *De docent wordt overspoeld met administratieve taken, voor wel 40 uur in de week, tussendoor mag hij coach spelen bij de leerlingen.*

En: *Je bent meer bezig met administreren dan met lesgeven.*

Tenslotte: *Het is ingevoerd zonder dat de docenten die het moeten ontwikkelen extra lesuren krijgen. Er wordt grof geld verdiend door 'scholings- en begeleidingsinstituten'. Zij nemen ons onze bevoegdheden af en bieden dure cursussen en begeleiding aan om ons opnieuw een beoordelingsbevoegdheid te bezorgen.*

RANDVOORWAARDEN

Ook wordt vele malen gemeld dat de faciliteiten op school niet voldoende zijn. Een leraar: *Zoals je nu moet werken slaat het competentiegericht werken nergens op: overvolle klassen, minimale kennisoverdracht, legitimering om de leerlingen te veel op stage te sturen want dat is goedkoop.*

Een andere leraar: *De randvoorwaarden zijn er niet: er is onderbezetting, te hoge werkdruk, te grote klassen, te veel problematiek bij lage niveaus. Gebouwen/lokalen/faciliteiten onvoldoende.*

En: *De leerstof is niet aanwezig, dus moet alles zo'n beetje in eigen tijd ontwikkeld worden. Het gevolg is dat het knip' en plakwerk wordt en dus niet een goed product.*

Ook de voorstanders hebben grote bedenkingen over de facilitering van het onderwijs: *beoordelen op competenties is onmogelijk gezien de organisatorische en facilitaire beperkingen. Meerdere groepen in één ruimte, individuele trajecten, beperkte kennis van instructeurs, afhankelijkheid van systeembeheer en dergelijke.*

Een collega: *Geef de betrokken personen ook de juiste faciliteiten (uren, werkomgeving, ict-hulpmiddelen).*

SCHAALGROOTTE

Schaalgrootte speelt eveneens een rol. Een aantal leraren vindt de MBO-scholen te groot voor een goede invoering van het CGO. Een voorstander van het CGO uit zijn grieven: *CGO is niet voor niets ingevoerd. In het beroepsonderwijs kun je niet meer volstaan met veel klassikaal en theoretisch onderwijs. Het probleem zit hem meer in de onderwijsorganisatie. De enorm grote en soms ook anonieme onderwijsinstellingen hebben moeite om het onderwijs en alles wat daarbij hoort goed te organiseren. Denk daarbij aan roostering, examencorrectie, stage, begeleiding etc. Dat leidt tot terechte frustraties bij de docenten.*

Een tegenstander: *CGO betekent leerlingen aan hun lot overlaten in grote, onpersoonlijke schoolgebouwen. Dat is vragen om problemen.*

STAGE EN BEDRIJVEN

Er worden ook veel problemen gemeld bij de beroepspraktijkvorming (BPV) en stages: *Op dit moment zijn er veel problemen met aansluiting op het bedrijfsleven.*

Een ander: *Uit de praktijk bereiken mij (als BPV-begeleider) telkens weer geluiden over voldoende inzet en welwillendheid, maar onvoldoende kennis.*

Een leraar: *Feit is wel dat de BPV-bedrijven een belang krijgen toebedeeld in het competentiegericht leren die ze niet waarmaken. Beoordelingen zijn erg subjectief en tijdrovend. Bedrijfsleiders hebben geen tijd of willen niet zoveel aandacht besteden aan de stagiaires. Het civiele effect van diploma's wordt daardoor erg verwarrend.*

En: *Door de grote hoeveelheid stages en het grote aantal opleidingen, lees gecombineerde klassen, is de onderwijstijd erg minimaal geworden.*

Een ervaren docent schrijft: *In mijn geval moeten alle 50 leerlingen hun BPV invullen bij een groot bedrijf, want dit is het enige bedrijf in mijn regio waar dat kan. U begrijpt dat het onmogelijk is om alle leerlingen naar dit bedrijf te sturen. Dus gaan er ook leerlingen naar kleinere bedrijven die deze mogelijkheden niet kunnen bieden. Deze bedrijven hebben geen vakbekwame begeleiders en kunnen helemaal geen ondersteuning geven in theoretische hiaten. Uiteindelijk moet de BPV-docent de zaak maar 'goedkeuren' met alle kwaliteitsverschillen.*

Over de tevredenheid van de stagebedrijven lopen de meningen van voor- en tegenstanders sterk uiteen. Zo meldt een tegenstander van competentieleren: *Ik hoor van stagebedrijven dat de deelnemers van de scholen waar het CGO al bijna geheel is ingevoerd, een heel grote achterstand in kennis hebben in vergelijking met vroeger en met scholen waar het CGO nog niet is doorgedrongen tot de examenklassen.*

6. BIJLAGEN

1. Meldpunt website: www.sp.nl/mbo

MELDPUNT COMPETENTIELEREN MBO

De SP wil graag uw mening weten over het Competentiegericht Onderwijs (CGO) in het MBO. De regering wil het competentieleren in 2010 verplichten voor alle MBO-scholen. Uit onderzoeken door de Tweede Kamer en de Algemene Onderwijs bond (AOB) blijkt dat 70 procent van de leraren ontevreden is over de manier waarop het CGO wordt ingevoerd. Tweederde van de leraren vindt dat de invoering ten koste gaat van vakkennis.

LAAT UW STEM HOREN IN DEN HAAG

Hoe nu verder? U kunt uw stem laten horen door mee te werken aan dit meldpunt. Het Meldpunt Competentieleren MBO is actief tot en met 10 april 2009. De SP legt de resultaten kort daarna voor aan de regering en Tweede Kamer. Als u dat wilt, sturen wij u de resultaten toe.

Jasper van Dijk (SP Tweede Kamerlid): *De politiek moet veel beter naar docenten luisteren. Zonder draagvlak en inspraak is een ingrijpende verandering van het MBO onverantwoord. Werk daarom mee aan dit onderzoek. Onderwijs is te belangrijk om over te laten aan beleidsmakers en politici.*

Alvast bedankt voor uw medewerking.

2. Vragenlijst:

Mijn functie is

- Docent
- Direct onderwijsondersteunend personeel (instructeur, onderwijsassistent etc.)
- Indirect onderwijsondersteunend personeel (conciërge, beleidsmedewerker etc.)
- Manager/bestuurder
- Anders, namelijk...

Hoe wilt u verder gaan met het MBO?

- Ga door met de invoering van het Competentiegericht Onderwijs
- Stop de invoering van het Competentiegericht Onderwijs
- Laat docenten en ander onderwijspersoneel hierover per school of afdeling beslissen
- Anders, namelijk...

Toelichting _____
_____
_____

Wat vindt u van de invoering van het competentiegericht onderwijs?

_____
_____
_____

Wilt u weten wat de resultaten zijn van deze actie?

- Ja
- Nee

Zo ja, vul dan hier uw gegevens in (e-mail is voldoende):

Naam school: _____

E-mail: _____

Naam: _____

Adres: _____

Postcode en plaats: _____

Telefoon: _____

Wilt u uitgebreider reageren? Geef uw mening op www.sp.nl/mbo

3. Persberichten

MELDPUNT COMPETENTIELEREN MBO: STOPPEN OF DOORGAAN?

20-03-2009 • De SP opent het Meldpunt Competentieleren MBO. De regering wil het competentieleren in 2010 verplicht invoeren op alle MBO-scholen, terwijl zeven op de tien leraren ontevreden is over de manier waarop dit wordt ingevoerd. SP-Tweede Kamerlid Jasper van Dijk: "Een jaar geleden stonden alle partijen in de Kamer achter de conclusies van de Commissie Dijsselbloem. Zonder draagvlak en inspraak zouden er geen ingrijpende veranderingen plaatsvinden. Ondanks de kritische opmerkingen van de leraren wil Den Haag toch doorgaan en zetten ze de leraren en scholen opnieuw buiten spel. Wij willen hen wel die stem geven. Competentieleren; doorgaan, stoppen of de leraren per school laten beslissen hoe verder te gaan." Uit onderzoek van de Tweede Kamer blijkt dat zeventig procent van de leraren ontevreden is over de manier waarop dit wordt ingevoerd. Tweederde van de leraren vindt dat de invoering ten koste gaat van vakkennis. Volgens het onderzoek is de invoering van deze onderwijsvernieuwing "onder de maat" en zijn docenten en studenten "een beetje vergeten". Van Dijk: "Onbegrijpelijk dat de regering en de coalitiepartijen toch willen doorgaan met het invoeren van deze onderwijsvernieuwing. Ze hebben een heel selectief geheugen, of zijn gewoon bijzonder hardleers."

De SP wil voorkomen dat in het MBO een onderwijsvernieuwing wordt ingevoerd zonder draagvlak. Van Dijk: "Het VMBO, het studiehuis, de tweede fase en de basisvorming. Ze zijn er allemaal doorgedrukt zonder te luisteren naar de mensen die het moeten uitvoeren, de leraren. Dat moeten we koste wat kost voorkomen."

LAAT LERAREN BESLISSEN OVER TOEKOMST MBO

11-02-2009 • De invoering van het Competentiegericht Onderwijs in het MBO moet worden stopgezet. Dat zegt SP-Kamerlid Jasper van Dijk in reactie op het onderzoek dat de Tweede Kamer heeft laten doen naar deze onderwijsvernieuwing. Volgens het onderzoek verloopt de invoering van de onderwijsvernieuwing "onder de maat" en zijn docenten en studenten "een beetje vergeten."

Staatssecretaris Van Bijsterveldt wil het Competentiegericht Onderwijs in 2010 opleggen aan alle MBO-scholen. Van Dijk vindt dat volstrekt onverantwoord. "Docenten en studenten worden opnieuw gedwongen mee te werken aan een onderwijsvernieuwing waar ze zelf niet bij betrokken zijn."

De Commissie Dijsselbloem leert volgens Van Dijk dat vernieuwingen alleen door kunnen gaan als deze onderbouwd worden en als er draagvlak voor is. "De gang van zaken toont veel overeenkomsten met de Tweede Fase en het VMBO," concludeert hij. "Aanvankelijk is er draagvlak voor de vernieuwing, maar na verloop van tijd gaat het mis, omdat docenten niet worden betrokken bij de invoering."

Bij het Competentiegericht Onderwijs ligt de nadruk op het aanleren van de juiste houding en presentatie, wat ten koste gaat van de vakinhoud. Studenten worden geacht zelfstandig te werken en daarmee verstoort de vernieuwing overeenkomsten met het Nieuwe Leren, stelt ook de Commissie Dijsselbloem. Van Dijk wil dat de invoering van het competentiegericht onderwijs wordt stopgezet. Hij bepleit breed onderzoek onder alle betrokkenen naar de gewenste inrichting en vernieuwing van het MBO. "Zonder draagvlak en onderbouwing geen vernieuwingen. Met behulp van experimenten is er genoeg ruimte voor bijstelling. Voor de niveaus 1 en 2 van het MBO moet worden gekeken naar de recente aanbevelingen van Pieter Winsemius en de WRR over intensief onderwijs in kleine groepen met veel structuur en begeleiding."

4. Overige bijlagen

Artikel regionale dagbladen

www.sp.nl/onderwijs/opinies/973/Stop_de_invoering_van_het_competentiegericht_onderwijs.html

Interview Jasper van Dijk op website SP

www.sp.nl/onderwijs/nieuwsberichten/6451/090214-interview_voorkom_ramp_in_mbo.html

SP

www.sp.nl

Vijverhofstraat 65
3032 SC Rotterdam
T. 010 243 55 55
F. 010 243 55 66